

Milli istiqlalın “Bəxtiyar harayı”

Bəxtiyar Vahabzadə Azərbaycan ədəbiyyatının azsaylı istiqlal şairlərindəndir. O, sözün əsl mənasında, istiqlalçı, mücahid şairdir. Təkcə “Gülüstan” poemasının adını çəkmək bəs edər ki, Bəxtiyar Vahabzadə dönməz istiqlalçı sayılsın. Üstəlik, şairin milli varlığımızın qorunmasına və yaşadılmasına poetik çağırış olan çoxsaylı əsərləri bu həqiqəti qəti olaraq təsdiqləyir.

Başqa bir istiqlalçı şairimiz Məmməd Araz isə Qarabağın bələli günlərində “Nə yatmısan qoca vulkan, səniniyəm!” harayını “Bu, Şəhriyar harayıdır, Bu, Bəxtiyar harayıdır!” – deyər mənalandırmışdı. Qardaş Türkiyənin görkəmli siyasət və dövlət xadimi, keçmiş baş nazir və prezident Süleyman Dəmirəl də Bəxtiyarı, ilk növbədə, istiqlalçılığına görə XX əsrin sonu– XXI əsrin əvvəllərində “Türk dünyasının ən böyük yaşayan şairi” adlandırmışdı.

Hələ sovetlər dövründə Azərbaycanın ikiye bölünməsinin səbəbkarları olan, Azərbaycan xalqının azadlıq mübarizəsini qırğınlarla və xəyanətlərlə boğan rus və fars siyasətinə etirazın ifadəsi kimi yazdığı “Gülüstan” poemasına görə başı bələlilər çəkmişdi. Bu əsər həm də onu mərəd, mübariz şair kimi xalq arasında böyük hörmətə mindirmişdi. Buna görə Bəxtiyar haqqında danışanda həmişə onu “Azadlıq aşıqı, Vətənin səsi” kimi təqdim edirik.

Nə qədər ki, xalqımız taleyini bütövləşdirməyib, Bəxtiyarın istiqlal poeziyası milli haray zəngi kimi susmayacaq. Sonrakı dövrdə isə bu poeziya azadlıq və birlik mübarizəsinin bədii salnaməsi kimi tarixə şahidlik edəcək. Ötən ilin sonlarında Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev bu mübarizənin indiki mərhələsini bütün dünyaya belə açıqladı: “Azərbaycan dövləti xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların hüquq və azadlığının, təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə xüsusi diqqət yetirir. Biz acı taleyin hökmü ilə Azərbaycan dövlətindən ayrı düşmüş soydaşlarımızın dilimizi, ənənələrimizi, mədəniyyətimizi qoruyub saxlamaları, azərbaycançılıq ideyalarına sadıq olmaları, öz tarixi Vətənləri ilə əlaqələrin heç vaxt kəsilməməsi üçün

söylərimizi davam etdirəcəyik!”.

Belə bir mübarizə mərhələsində Bəxtiyarın istiqlal poeziyası mübarizliyi və döyüşkənliyi ilə ictimai-siyasi düşüncədə yenidən aktuallaşır. Azərbaycan xalqının milli oyanışı, istiqlal və türk birliyi məsələsi onun əsərlərinin başlıca qayəsidir. Azərbaycan xalqının milli və siyasi taleyi, suverenliyi, birliyi və s. kimi motivlər şairin yaradıcılıq amalı və sənət taleyi olmuşdur. Bəli, Bəxtiyar Vahabzadənin bir şair və vətəndaş olaraq qayəsi öz Vətəninə bütöv, ölkəsini müstəqil, xalqını isə azad görmək olmuşdur. Onun əsərləri ikiye bölünmüş, haqqı tapdanmış Azərbaycan xalqının istiqlalının poetik raporudur.

Bəxtiyar Vahabzadənin Azərbaycanın milli və ərazi birliyi mövzusunda qələmə aldığı “Gülüstan” poeması şairin ən dəyərli və oxunaqlı əsərlərindən biri olaraq Azərbaycan ədəbiyyatının qızıl fonduna daxil olmuşdur. Poema Azərbaycanın Güney və Quzey olaraq ikiye bölünməsinə səbəb olan “Gülüstan” müqaviləsinə həsr olunmuşdur:

***Bir qələm əsrlik hicran yaratdı
Bir xalqı yarıya böldü qılınctək.***

***Öz sivri ucuyla bu lələk qələm
Dəldi sinəsini Azərbaycanın.***

Şair “İstiqlal” və “Şəhidlər” əsərlərini də Azərbaycan xalqının müstəqillik uğrunda mübarizəsinə həsr etmişdir. “Dar ağacı”, “Özümüzü kəsən qılınc”, “Fəryad”, “Atamın kitabı” kimi digər əsərlərində xalqın istiqlalına maneə olan problemlər, daxili və xarici düşmənlərin mənfur əməlləri əks etdirilmişdir. Şair özü “İstiqlal” poemasının “Gülüstan”ın davamı olduğunu qeyd etmişdir:

***Məndən rica etdi bir vətənsəvər
Yazım davamını mən “Gülüstan”ın...
“Şəhidlər” nəticə, “Gülüstan” təməl.
Azadlıq verilməz, bilək bir kərə...***

Beləliklə, “Gülüstan” əsərində şairin qaldırdığı ayrılıq fəryadı və parçalanma dərdi “İstiqlal” əsərində istiqlaliyyətin alınması coşqusu ilə əvəzlənir. Azərbaycan xalqının milli müstəqilliyi və istiqlaliyyəti mövzusunda yazılmış “Şəhidlər” poeması bu silsilədə məfkurəvi siqləti və tarixi önəmi ilə seçilir:

***Torpağın bağına cəsədləriylə,
Azadlıq tumunu əkdə şəhidlər.***

Bəxtiyar Vahabzadənin əsərlərinin bir çoxunda Azərbaycan–türk milli xarakteri, düşüncəsi başlıca yer tutur. Şairin “Azərbaycan oğluyam” şeirində Azərbaycan türkünün qürurverici tarixi, fəxarət dolu keçmiş başlıca mövzudur. “Anam torpaq, Atam od, Od kimi istiqanlı, Seltək dəliqanlıyam”, – deyən şair Azərbaycan milli xarakterini yüksək bədiiiliklə təqdim etmişdir. Uzun zamanlar Azərbaycan dövlətinin paytaxtı olmuş Təbriz və Bakı şəhərlərini şair milli inancının Məkkəsi və Mədinəsi elan edir:

***Həm Təbriz, həm Bakıdır
Məkkəm, Mədinəm mənim.***

Bəxtiyar Vahabzadənin düşündürücü sualları, sanki, tarixin ədalətsiz hökmünə qarşı üsyan edir, xalqını birlik, bütövlük uğruna mücadiləyə çağırır:

***Vətənimiz bir bizim,
Dünənimiz bir bizim...
Bizim talelərimiz
Bəs neçün başqa-başqa?***

Şair nə yazırsa yazsın, Azərbaycanın istiqlalı və türk milli birliyi həmişə onu bütün varlığı ilə düşündürmüşdür. “Vətəndən vətənə”, “Azərbaycan oğluyam”, “Mənim şeirim”, “Şair-vətən”, “Əgər qorunmazsa istiqlalımız” və başqa şeirlərində də bəhs edilən mövzu əhəmiyyətli yer tutmaqdadır:

***Füzuli həsrətlə qürbətdən Vətənə baxırdı,
Mən isə...Vətəndən Vətənə baxıram.***

Şair “Anamın kitabı” əsərində Azərbaycan türklərini yüz illərə bölüb, başqa mənəviyyətə, başqa qanunlara, başqa ideologiyaya yönəldilməsindən söz açmışdır. Onun “Ana dili” və “Anamın kitabı” kimi əsərlərində də milli dil və heysiyyət məsələlərinə toxunulmuşdur. Bu mövzu şairin “Ana dili” adlı şeirinin əsas mövzudur:

***Bu dil – bizim ruhumuz, eşqimiz, canımızdır
Bu dil – bir-birimizlə əhdi-peymanımızdır.***

Göründüyü kimi, istiqlal şairi Azərbaycan dilini milli-ictimai varlığın daşıyıcısı, birləşdirici dəyəri kimi səciyyələndirir. Bəxtiyarın “Muğam”, “Özümüzü kəsən qılınc”, “Dar ağacı” kimi əsərlərində də azərbaycanlıların milli dəyərləri, müstəqilliyi, istiqlalı və başqa bu kimi motivlər əhəmiyyətli yer tutur.

Bəxtiyar Vahabzadənin bütün əsərləri həm Azərbaycanın, həm türk dünyasının milli birliyi və istiqlalı motivləri ilə zəngindir. Şairin “Bütün millət dönməliyken yumruğa, Türkün türklə ədavətə haqqı yox” misrası türk dünyası birliyinə uğurla xidmət edən böyük Mustafa Kamal Atatürkün “Türkün türkdən başqa dostu yoxdur” və Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin “Biz bir millət, iki dövlətlik” kimi siyasi aforizmlərinin poetik davamı olaraq səslənir.

***Ramiz QASIMOV,
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru***